

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Наталія Олегівна Конопка

Кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
Національний університет «Острозька академія»,
вул. Семінарська, 2, Острогоз, 35800, Україна

E-mail: natalia.konopka@oa.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1245-3459>

УДК 327(536.8)

«М'ЯКА СИЛА» ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ КУВЕЙТ

Received 18 September 2022; revised 21 October 2022; accepted 10 November 2022

DOI: 10.15421/352231

Анотація

Стаття присвячена аналізу інструментів «м'якої сили» у зовнішньополітичній діяльності Держави Кувейт. Визначено роль емірату у Раді співробітництва арабських держав Затоки, простежено участь у врегулюванні регіональних конфліктів та криз (Катар, Сирія, Ємен, Ірак, Ліван, палестинське питання), проаналізовано особливості стратегії політичного геджування, зокрема у відносинах з Іраном; авторкою проаналізовано реалізацію програми диверсифікації економіки та покращення іміджу держави на регіональному та глобальному рівнях; окреслено проблеми та перспективи застосування інструментів «м'якої сили» політичним керівництвом Держави Кувейт.

Ключові слова: *посередництво, гуманітарна діяльність, «Kuwait Vision 2035 “New Kuwait”», диверсифікація економіки.*

**SOFT POWER AS A TOOL OF FOREIGN POLICY
OF THE STATE OF KUWAIT**

Abstract

The article examines the peculiarities of the foreign policy of the State of Kuwait, particularly the use of soft power to promote its own interests at the regional and global levels. For more than 60 years, Kuwait has used the tools of soft power to strengthen its place in the system of international relations. The emirate actively uses mediation diplomacy and humanitarian and charitable activities in its foreign policy. The state is the largest donor of humanitarian aid to the Syrian people; it provides aid to Iraq and supports the Palestinians, which indicates that humanitarian aid is an essential component of Kuwait's soft power at the regional level.

In foreign policy, Kuwait adheres to a hedging strategy, i. e., political balancing, protection of national interests and minimization of risks. The state is an active participant in settling regional conflicts and preventing new ones. The article states that since the beginning of the Qatari diplomatic crisis in 2017, Kuwait has declared itself an important mediator and played a decisive role in its settlement. Through mediating activities, the emirate tries to promote its vision of the activities of the Cooperation Council for the Arab States of the Gulf, at the origins of which it stood. In connection with the emergence of new security challenges related to the intensification of terrorism, the growth of political instability, conflicts and crises, the volatility of energy prices and the transformation of the international system as a whole, Kuwait seeks to strengthen the multilateral nature of the Council and strengthen its soft power by strengthening the interstate ties and coordinating the efforts of states in the fight against new challenges.

The article outlines that diversification of the state's economy has become a priority of the emirate's agenda, given the region's increasing political and energy instability. The peculiarities of the national development strategy Kuwait Vision 2035 «New Kuwait» were taken into consideration in this research. However, it is noted that despite specific successful steps taken by the emirate to transform the economy, Kuwait has a number of serious obstacles to implementing its ambitious projects and reforms. It is concluded that Kuwait significantly lags behind the Gulf leaders on many soft power indicators and is unlikely to achieve the strategy's ambitious goals in a timely manner due to the lack of a comprehensive roadmap and coherent policies.

Key words: *mediation, humanitarian activity, Kuwait Vision 2035 “New Kuwait”, diversification of the economy.*

Постановка проблеми.

Кувейт посилює своє місце у регіональній та глобальній системі міжнародних відносин завдяки «м'якій силі» вже понад 60 років. Країна була першим донором для країн Затоки, стояла біля витоків творення союзу країн регіону (в майбутньому Ради співробітництва арабських держав Затоки), створила «Фонд арабського економічного розвитку», позиціонувала себе у спорті, культурі, освіті. Після іракської агресії 90-их рр. XX ст. Кувейт активно почав себе проявляти у сфері посередницької дипломатії, пропонувати себе у якості площадки для розв'язання криз, конфліктів й суперечок. Варто відзначити, що важлива роль у посередницьких процесах та зростанні впливу Кувейту у регіоні протягом тривалого періоду належала покійному еміру Кувейту Сабаху аль-Ахмеду аль-Джабару ас-Сабаху, котрий з 1963 по 2003 рр. був міністром закордонних справ, з 2003 по 2006 рр. – прем'єр-міністром, а з 2006 по 2020 рр. – еміром Кувейту. Ас-Сабаху вдалося, на думку Кортні Фрір (Courtney Freer), перетворити емірат на активного посередника та гуманітарного партнера [Freer 2020a]. Не зважаючи на кризові явища у політичному житті держави, кувейтській правлячій еліті крок за кроком вдалося налагодити системну роботу на шляху до всебічного державного розвитку та позиціонування емірату як важливого гравця у регіоні. Після смерті еміра ас-Сабаху (у вересні 2020 р.) шістнадцятим еміром Кувейту було проголошено Навафа аль-Ахмеда аль-Джабіра ас-Сабаху, який продовжив внутрішньополітичний та зовнішньополітичний курс попередника. Варто відзначити, що внутрішня політика й громадська думка кувейтського суспільства має абсолютний вплив на особливості ведення зовнішньої політики монархії і цей вплив буде зберігатися й надалі [Freer 2020a].

Зважаючи на поглиблення кризових явищ у регіоні Середнього Сходу, пов'язаних з сирійським та єменським конфліктами, ситуацією в Іраку та Лівані, палестинським питанням, зростанням терористичної загрози, регіональним протистоянням арабських держав (зокрема КСА та ОАЕ) з Іраном, політичне керівництво Кувейту намагається знайти баланс

у досить складних регіональних та позарегіональних відносинах. Активізуючи інструментарій «м'якої сили», реалізуючи стратегії диверсифікації економіки, налагоджуючи двосторонній діалог із державами-сусідами, емірат демонструє свою важливість не лише у регіоні, але й на глобальному рівні.

Стан наукової розробки проблеми.

Роль та місце Кувейту у регіональній системі міжнародних відносин Середнього Сходу, його зовнішньополітичний інструментарій, безумовно, цікавлять світову наукову спільноту. Так, др. Софі Олвер-Елліс (Sophie Olver-Ellis), експертка Лондонської школи економіки, у своїх дослідженнях, присвяченим особливостям та викликам, що стоять перед Кувейтом, визначила проблеми та перспективи трансформації економіки держави, та участі різних політичних й бізнесових кіл у розробці та реалізації програми «Vision 2035» [Olver-Ellis 2020: 21]. Авторка провела інтерв'ю з різними групами громадськості щодо впровадження нової стратегії та прийшла до висновку, що у кувейтському суспільстві є дві реакції на майбутні перетворення: 1. стурбовані та 2. розчаровані респонденти, які сумніваються у можливості повної диверсифікації економіки держави. Аналітикиня Брукінгського Інституту (США) Кортні Фрір досліджує особливості зовнішньої політики Кувейту у др. пол. XX – на поч. XXI ст., зокрема, відзначає, що емір ас-Сабах є головним архітектором зовнішньої політики держави. «Враховуючи вплив пандемії COVID-19, з одного боку, та амбіції «Vision 2035», з іншого, цілком ймовірно, що шейх Наваф та наступник будуть зосереджені на подоланні внутрішніх проблем, зокрема на проведенні економічних реформ та подоланні корупції» – відзначила авторка [Freer 2020b]. Експерт Gulf State Analytics Самуель Рамані (Samuel Ramani) досліджує процес зростання впливу Кувейту як посередника у регіоні Затоки, зокрема у Раді співробітництва арабських держав Затоки підчас катарської та єменської криз, визначає дії емірату щодо збереження механізму колективної безпеки в організації. У статті також використані аналітичні матеріали таких інформаційних порталів, як: KUNA (Kuwait News Agency), Kuwait Times, Gulf

News, Al-Monitor та ін.

Метою дослідження є всебічний аналіз «м'якої сили» Держави Кувейт, визначення інструментів та механізмів її реалізації у зовнішньополітичній діяльності держави.

Виклад основного матеріалу.

З початку ХХІ ст. участь Кувейту у житті регіону значно активізувалася. Використовуючи посередницьку дипломатію, гуманітарну та благодійну діяльність емірат є захисником панарабських та ісламських інтересів як в регіоні, так і у світі. У 2009 р. у Кувейті пройшов перший Економічний арабський саміт, робота якого була присвячена соціальним, економічним, безпековим та політичним питанням розвитку регіону [Al-Bedah 2019]. У 2013 р. – відбувся ІІІ африкансько-арабський саміт, за підсумками якого було прийнято «Кувейтську декларацію», що передбачала зміцнення політичних та економічних відносин по лінії Південь – Південь, та координацію боротьби з тероризмом [Africa-Arab summit 2013]. З 2013 по 2015 рр. у Кувейті відбулися три міжнародні гуманітарні конференції по Сирії. Кувейт є одним із найбільших донорів, зокрема влада Кувейту виділила понад 1,3 млрд дол для допомоги сирійському народу [Shayji Abdullah 2018] і до сьогодні є активним донатором різноманітних гуманітарних проектів та програм для сирійців.

На думку С.Рамані, Кувейт прагне використати посередництво як інструмент для просування свого унікального бачення діяльності РСАДЗ, бажаючи пом'якшити антишійтську риторику держав-членів, зміцнити багатосторонній характер організації та посилити «м'яку силу» Ради завдяки зміцненню міждержавних зв'язків та координації зусиль держав у боротьбі із екстремізмом, тероризмом та незаконними фінансовими операціями [Ramani 2018]. Водночас, Кувейт протягом десятиліть залишається важливим та стабільним каналом комунікації для США у питаннях протистояння безпековим викликам. У травні 2015 р. емір ас-Сабах був одним з двох глав держав Затоки, котрі особисто були присут-

ні на саміті США – РСАДЗ, який проходив у Кемп-Девіді (другим главою держави був емір Катару Тамім бін Хамад Аль Тані) [Ulrichsen 2019]. Для Кувейту це не лише іміджева стратегія, а й власна безпека.

Кувейт все більше демонструє свій власний незалежний підхід до регіональної політики і підтверджує свою традиційну роль захисника панарабських інтересів на всіх дипломатичних форумах.

Гуманітарна діяльність є важливою складовою «м'якої сили» Кувейту у регіоні. Ще у 1961 р. було створено Кувейтський фонд арабського економічного розвитку (Kuwait Fund for Arab Economic Development, KFAED) з метою надання допомоги арабським країнам, та країнам, що розвиваються. На думку, Хесси Алоджаяни (Hessah Alojayan), капітал фонду має незначну урядову частку, фактично є незалежним, а відтак на нього майже не впливають коливання цін на нафту-сирець. Авторка стверджує, що Кувейт використовує активи фонду для гуманітарних та антитерористичних операцій на національному й міжнародному рівнях, зокрема: Кувейтський фонд арабського економічного розвитку виділяє не більше ніж 25% свого річного доходу державній житловій програмі; Фонд надає кредити країнам для розвитку інфраструктури, сфери охорони здоров'я, енергетики та сільського господарства [Alojayan 2015]. Варто відзначити, що у 2021 році Кувейтський фонд арабського економічного розвитку та Програма розвитку ООН підписали угоду про партнерство [Kuwait fund 2021] для боротьби із пандемією COVID-19 та подоланні криз у регіонах світу, що свідчить про розширення ролі Кувейту у глобальній гуманітарній діяльності та сталому розвитку.

Іншим органом через який здійснюється гуманітарна діяльність емірату є Кувейтське інвестиційне управління (Kuwait Investment Authority, KIA). Управління¹, штаб-квартира якого знаходиться у Лондоні, було створено у 1953 р. з метою диверсифікації економіки, збільшення інвестицій у Європу, Північну та Південну Америки, АТР, зміцнення добробу-

¹ У 2011 р. було відкрито відділення Кувейтського інвестиційного управління у Пекіні, яке у 2018 р. було перенесено у Шанхай.

ту кувейтців у майбутньому [About Kuwait Investment Authority]. Під контролем Управління знаходяться Загальний резервний фонд (General Reserve Fund, GRF) та Фонд майбутній поколінь (Future Generations Fund, FGF), а також низка інших державних фондів емірату, що відповідають за інвестиції на регіональному та глобальному рівнях [Investment].

Окрім Сирії, важливе місце у гуманітарній діяльності емірату займає Ірак. Політичний естаблішмент емірату дуже добре засвоїв уроки історії, насамперед, у відносинах з сусідом. У 2015 р., з метою боротьби з терористичною загрозою, Кувейт надав Іраку гуманітарну допомогу на суму 200 млн дол США та погодився відтермінувати до 2017 р. виплати Іраком компенсацій за агресію у розмірі 4,6 млрд дол США [Alojayan 2015]. У 2018 р. Кувейт провів масштабну донорську конференцію, у результаті роботи якої було виділено 30 млрд дол США на допомогу колишньому супернику [Kuwait marks 2021], що свідчить про реалізацію однієї із основоположних рис сучасної зовнішньої політики емірату – гуманітарній діяльності.

На відміну від ОАЕ та Бахрейн, які оголосили у 2020 р. про нормалізацію відносин із Ізраїлем, Кувейт послідовно підтримує палестинців та заперечує можливість будь-якого потепління у двосторонніх взаєминах із Ізраїлем. Тайлер Паркер (Tyler V. Parker) виокремлює три фактори, що формують таку позицію Кувейту: 1. Парламент та деванія²; 2. Палестинська спільнота, яка проживає на території Кувейту; 3. Панарабська солідарність [Parker 2020]. Кувейтські урядові кола стверджують, що Кувейт буде «останньою» країною, яка нормалізує відносини із Ізраїлем [Freer 2020a].

Кувейт не висловлює різкої антишиїтської риторики (щодо Ірану, «Братів-мусульман», «Хезболли» та ін. шиїтських груп), яку активно озвучує Королівство Саудівська Аравія та його союзники, емірат намагається балансувати між провідними та потужнішими державами регіону, маючи більше простору для

зовнішньополітичних маневрів. Так, у 2014 р. відбувся перший (після революції 1979 р.) візит кувейтського еміра, глави арабської держави до Тегерану, що став, за словами посла Ірану у Кувейті Алі Анаяті (Ali Anayati), «ною сторінкою двосторонніх відносин» [Kuwait's ruler 2014]. Із загостренням взаємин Ірану із КСА у 2016 р., виходу США з ядерної угоди у 2018 р., Кувейт зберігав економічні та політичні зв'язки із Тегераном, реалізуючи свою *стратегію політичного геджування* [Vaabood] – балансування, захисту національних інтересів та мінімізації ризиків. Водночас, емірат приєднався до санкцій США та Ради безпеки ООН, які були введено супроти Ірану.

Позиція кувейтського політичного керівництва щодо єменського конфлікту теж неоднозначна. З 2015 р. зовнішня політика Кувейту щодо цього питання еволюціонувала. У 2015 р. до коаліції, яка була створена за ініціативи Саудівської Аравії супроти хуситського руху на території Ємену, приєдналися майже усі держави-члени РСАДЗ, окрім Оману [Cafiero 2020]. Кувейт підтримував цілі КСА у боротьбі з хуситськими повстанцями, вважаючи їх загрозою регіональній стабільності та дозволив використовувати свою територію в якості бази для авіаударів по ядерним об'єктам Ірану. Окрім того, емірат надав військам коаліції 15 винищувачів. Однак, зважаючи на ескалацію конфлікту та недосягнення Королівством стратегічних цілей, позиція Кувейту щодо єменської проблеми стала менш мілітаристською та більш дипломатичною – вважає генеральний директор та співзасновник Gulf State Analytics, Джорджіо Каф'єро (Giorgio Cafiero) [Cafiero 2020]. Автор відзначає, що з 2016 р. Кувейт став активним учасником переговорного процесу щодо врегулювання єменського питання; зокрема з 2015 р. координує свою дипломатичну позицію щодо Ємену з сусіднім Оманом, водночас номінально залишаючись членом саудівської коаліції; у якості непостійного члена Ради Безпеки ООН у 2018 – 2019 рр. Окрім того, емірат залишається

² Деванія (Diwaniyya) – так звані салони, площадки обміну думками, на яких обговорюються важливі питання державного, економічного, політичного, соціального та культурного життя держави. Є невід'ємною та важливою частиною кувейтської політичної культури.

важливим надавачем гуманітарної допомоги єменському населенню.

З початком катарської дипломатичної кризи у 2017 р. Кувейт заявив про себе як важливий нейтральний посередник, який враховуватиме інтереси як Саудівської Аравії, так і Катару. Спроби еміра Кувейту Сабаха Аль-Ахмеда Аль-Джабіра ас-Сабаха провести переговори між саудівськими, еміратськими та катарськими дипломатами мали на меті знизити градус напруженості між членами РСАДЗ та завадити розпаду організації [Parasiliti 2021]. Кувейтський емір протягом трьох років активно працював над розв'язанням суперечок між державами, використовуючи човникову дипломатію. Після його смерті у вересні 2020 р. емір Наваф аль-Ахмад ас-Сабах та міністр закордонних справ Ахмад Насер ас-Сабах продовжили активно сприяти врегулюванню та оголосили про припинення ембарго за день до початку саміту держав. Так, 5 січня 2021 р. у саудівському місті Аль-Ула відбувся саміт Ради співробітництва арабських держав Затоки, в ході якого відбулася зустріч спадкового принца Мохаммеда бін Салмана та еміра Катару Таміма бін Хамада Аль Тані. У результаті роботи саміту було прийнято два важливі документи, зокрема «Декларація Аль-Ула» та «Заключне комюніке РСАДЗ», що врегулювали всі гострі питання у відносинах між державами, а відтак відбулося відновлення єдності організації на фоні загроз з боку Ірану. Однак, варто відзначити, що деталі «врегулювання всіх гострих питань» залишилися «за кадром».

За повідомленнями початку 2022 р. Кувейт взяв на себе ініціативу щодо врегулювання і ліванської кризи. 22-23 січня 2022 р. міністр закордонних справ Кувейту шейх Ахмад Насер аль-Мохаммед аль-Сабах, перебуваючи з офіційним візитом у Бейруті, представив ліванським політичним колам пропозицію від держав-членів РСАДЗ, яка містила 12 пунктів та мала на меті завершити політичну кризу у державі. Це був перший візит представника держави-члена Ради від жовтня 2021 р., коли міністр інформації Лівану розкритикував військову інтервенцію Саудівської Аравії в Ємен [Parasiliti, Hagedorn, Snell 2021]. За словами

міністра закордонних справ Кувейту: «Зараз ми здійснюємо кроки щодо укріплення довіри... це не відбувається швидко...» та відзначив, що Кувейт ніколи не розривав відносин з Ліваном, не дивлячись на відкликання свого посла. «Ми хочемо бачити Ліван таким яким він був понад 73 роки: блискучим, традиційним, символічним як у цілому світі, так і в арабському Машриці» [Parasiliti, Hagedorn, Snell 2021]. Беззаперечно, налагодження відносин та спроба врегулювання ліванської кризи відбулася у контексті напруження з Іраном, впливу останнього на ліванську «Хезболлу» у регіоні, а також на тлі економічної та політичної кризи, яка поглибилася після вибуху селітри у порті Бейруту у 2020 р. Роль Кувейту як посередника цілком виправдана, зважаючи на збалансовану позицію у регіоні, відсутність радикальної риторики та політику консенсусу.

Емірату, які і іншим державам регіону, довелося простояти новим безпековим викликам, пов'язаними із активізацією тероризму, зростанням політичної нестабільності, конфліктами та кризами, волатильністю цін на енергоносії й трансформації міжнародної системи в цілому. Зниження цін на нафту у 2014 р. завершило 16-річний період профіциту бюджету Кувейту і з тих пір емірат відчуває дефіцит бюджету у розмірі від 10,2 млрд дол США у 2014 р. до 21 млрд дол США у 2018 р. [Olver-Ellis 2021: 5] У 2021 р., у зв'язку із фінансовою кризою, падінням цін на нафту та пандемією COVID-19, дефіцит бюджету держави досяг рекордно високого рівня – 36 млрд дол. США [MacDonald 2021]. І лише у 2022 р., згідно із повідомленням нового міністра фінансів Кувейту Абдулвахаба Аль-Рашида (Abdulwahab Al-Rasheed) Кувейт планує скоротити дефіцит до 10 млрд дол США, зважаючи на ріст світових цін на нафту та скорочення державних витрат [MacDonald 2022].

Зважаючи на нестабільність світового нафтового ринку, зростання політичної, економічної та соціальної напруженості у близькосхідному регіоні, диверсифікація економіки держави стала пріоритетом порядку денного емірату.

Ще у 2010 році, відчуваючи необхідність проведення таких змін, кувейтське керівниц-

тво зініціювало стратегію національного розвитку «Kuwait Vision 2035 “New Kuwait”», що передбачала досягнення цілої низки амбітних цілей до 2035 р. Ця стратегія була розроблена консалтинговою компанією Tony Blair Associates на замовлення уряду колишнього прем'єр-міністра Насера аль-Сабаха (Nasser al-Sabah). Однак, через високі державні витрати не отримала належної політичної підтримки та була згорнута у кінці 2011 р. [Olver-Ellis 2020: 6] У 2017 р., після запуску іншими державами Затоки подібних програм диверсифікації економіки, Кувейт повернувся до перегляду та реалізації стратегії. Основною формулою, що лежить в основі майбутньої трансформації є «Стабільний розвиток у минулому + джерела процвітання сьогодні = стабільне процвітання у майбутньому». Досягнути п'яти стратегічних цілей передбачалося протягом конкретного п'ятирічного періоду: 2010 – 2014 – трансформація законодавства; 2015 – 2019 – інфраструктурна розбудова; 2020 – 2024 – залученість приватного сектору та підтримка ініціатив; 2025 – 2029 – розвиток наукоємної економіки; 2030 – 2035 – побудова інтелектуального середовища держави [Kuwait voluntary 2019: 17; Kuwait's plan 2018: 30].

Стратегія базується на семи основних шляхах (стовпах) майбутніх реформ, зокрема: 1. Ефективне державне управління, що має на меті створити прозоре законодавство та ліквідувати бюрократичні перешкоди; 2. Диверсифікація економіки, що покликана знизити залежність від нафтового сектору; 3. Розвиток інфраструктури, яка спрямована на модернізацію національної інфраструктури та покращення якості життя; 4. Покращення умов життя на основі екологічної безпеки; 5. Реформа сфери охорони здоров'я, яка покращить якість медичних послуг у державній системі охорони здоров'я та сприятиме залученню національного потенціалу; 6. Розвиток творчого людського капіталу, який спрямований на реформування системи освіти для підготовки конкурентоздатної молоді та висококваліфікованих кадрів та 7. Глобальне позиціонування, що має на меті посилення регіональної та глобальної присутності Кувейту у

дипломатії, торгівлі, культурі та гуманітарній діяльності [Kuwait voluntary 2019: 18; Kuwait Vision]. Згідно із національним стратегічним планом (The Kuwait National Development Plan, KNDP) Кувейт впровадив 164 програми розвитку. Короткострокові та середньострокові цілі плану були спрямовані на позиціонування Кувейту як глобального центру нафтохімічної промисловості та збільшення прямих іноземних інвестицій на 300 відсотків. Окрім того, програма передбачала залучення понад 400 млн кувейтських динарів (понад 1 млрд дол. США) на розвиток інформаційних технологій, сфери послуг, відновлюваної енергетики тощо [Kuwait launches 2017].

Відповідальним за реалізацію цілей національного стратегічного плану є Генеральний секретаріат Вищої Ради з планування та розвитку, теперішній очільником якого з 2016 р. є Халед А. Махді (Khaled A. Mahdi). 14 березня 2018 р. відбулася міжнародна конференція, присвячена інноваційній та економічній диверсифікації держави у рамках плану національного розвитку Кувейту [Kuwait's plan 2018: 30]. План також було представлено на саміті Світового банку, який відбувався у Вашингтоні 9-14 квітня 2019 р. [The future 2019].

Окрім Вищої ради було створено низку органів, що відповідають за реформування окремих секторів економіки. Зокрема: Національний фонд з підтримки малих та середніх підприємств (The National Fund for Small and Medium Enterprises), Управління із залучення іноземних інвестицій (Kuwait Authority for Direct Investment Promotion Authority, KDIPA), Управління з справ державно-приватного співробітництва (Kuwait Authority for Public Private Partnership, KAPPA) й Вища рада у справах приватизації – виконавчий офіс, (Supreme Council for Privatization – Execution office). Стратегія визначала пріоритетні сфери економіки, на які спрямовуватимуться реформи: розвиток малого та середнього бізнесу, логістика, освіта, охорона здоров'я, енергетика, нафтогазовий сектор.

Стратегія «New Kuwait» передбачала і побудову низки інфраструктурних мегапроектів. Одним із них стала побудова Терміналу 2 аеропорту Кувейту. Будівництво, яке розпочало-

ся у травні 2017 року, повинно було завершитися у серпні 2022 р., однак через пандемію відкриття було перенесено на 2024 р. Новий термінал є одним із найбільших екологічно чистих аеропортів у світі.

В енергетичному секторі передбачалася побудова парогазової електростанції Alkhairan Power Plant³, добудови 2 та 3 майданчика опріснювальної та парогазової електростанції Shamal Alzour Power Plant й сонячної електростанції в Аль Дібдабі (Dibdiba Renewable Energy Complex) ін. Щодо останньої, то за повідомленнями 2020 р. уряд Кувейту зупинив проект через пандемію та падіння цін на нафту [Kuwait cancels 2021].

Передбачалася і реалізація низки урбаністичних проектів – міст Наваф Аль Ахмад (Nawaf Alahmad City), Північного Аль Мутла (South of Mutlaa City)⁴, бізнес-районів в Сабах Альмад й Джабір Альмад. Одним із амбіційних проектів майбутнього розвитку емірату є побудова міста Мадінат аль-Харір («Шовкового міста»), що передбачає побудову на найбільшому кувейтському острові Бубіян нового порту та автомагістралі вартістю 3 млрд дол, які з'єднають материкову частину емірату з неосвоєною північчю. У рамках стратегічного бачення Кувейту «Шовкове місто» є важливим вузлом китайської ініціативи «Один пояс, один шлях», що передбачає з'єднання та розвиток сухопутних торговельних шляхів з Пекіну до Туреччини через Затоку у Кувейт та Ірак [Etheridge 2019]. Проект реалізовується у кілька етапів, на сьогодні триває перший, у рамках якого вже відкрито автомагістраль ім. еміра Джабіра аль-Ахмада аль-Джабіра ас-Сабаха, що з'єднала місто Кувейт з північчю країни. Перший етап передбачає і реалізацію інфраструктурного мегапроекту на острові Бубіян. Рішення про будівництво було прийнято міністерською радою Кувейту ще у 2004 р. Передбачалося, що проект охопить 450 кв км, вартуватиме 1,34 млрд дол. [Janssen 2004] та відповідатиме економічним інтересам не лише Кувейту, але й Китаю, Іраку та Ірану. Окрім того, географічно порт є одним

з найближчих морських портів у Центральній Азії. За даними Kuwait Quarterly Newsletter за 2021 р., у 2019 р. був заключений контракт на побудову порту «Мубарак-аль-Кабір» на острові Бубіян [Kuwait Quarterly 2021: 5]. Станом на 2022 р. проект перебуває у стадії реалізації. Завершити будівництво морського порту планується до 2030 р., а інфраструктури острова Бубіян вцілому до 2040 р. [Kuwait Quarterly 2022: 6] Варто відзначити, що порт Мубарак-аль-Кабір є також важливою складовою проекту Gulf Railway⁵ – розгалуженої залізничної системи, яка має з'єднати шість країн-членів Ради співробітництва арабських держав Затоки. Станом на 2022 р. роботи ще не розпочиналися.

Розбудовуючи важливі інфраструктурні проекти держава виступає і за баланс у торгово-економічних взаєминах як в регіоні так і за його межами. Емірат позиціонує себе як важливий торговельний центр у регіоні Затоки, який намагається вийти на ринки КНР та інших азійських держав, водночас залишаючись надійним партнером для Заходу. Джеймі Етерідж (Jamie Etheridge) для *Al-Monitor* відзначає, що політичне керівництво держави, не зважаючи на повільні темпи, проводить процес реінжинірингу економіки емірату [Etheridge 2019]. Зокрема, здійснює фінансові, інфраструктурні, законодавчі перетворення, що мають на меті якісно змінити бізнесовий, інвестиційний клімат держави.

Кувейт стоїть на шляху і цифрової трансформації, що дозволить позбавитися вугледовневої залежності та перейти до економіки, базованої на знаннях. Для подолання цифрової нерівності держава прагне сприяти підвищенню рівня освіти, опануванню професійних навиків, залученню різних вікових груп населення, зокрема жінок, до ширшого використання інформаційно-комунікаційних технологій. На думку, професора Американського інституту у Кувейті, Фахеда Аль-Сумаїта (Fahed Al-Sumait), відповідні органи, освітяни, організації приватного та інших секторів можуть відіграти важливу роль у

³ Розпочати реалізацію проекту планується у 2022 р., завершити у 2024 р.

⁴ Є найбільшим житловим комплексом в історії Кувейту, що забезпечить житлом понад 400 тис. осіб.

⁵ Кувейтська частина проекту передбачає прокладання понад 500 км нових залізничних ліній.

цифровій трансформації Кувейту, виявляючи та долаючи цифрову нерівність шляхом моніторингу, навчання та залучення як громадян так і негромадян до такого процесу [Al-Sumait 2022]. У цьому контексті у 2016 р. відбулася I-а Національна конференція з економіки знань (NCKE), де обговорювалися питання створення ефективної інноваційної екосистеми, що передбачає модернізацію управління на основі ідеї екосистеми знань та інновацій. У 2018 р. відбулася II-а конференція «Форум економіки знань», де обговорювалися питання цифрової революції та ролі у ній держави, використання мережі Інтернет у державному секторі, зокрема надання державних послуг через соціальні мережі, важливість цифрової освіти тощо [Kuwait Knowledge]. Проведення 3-ої конференції, що мала відбутися в Ель-Кувейті у 2020 р., було відтерміновано, зважаючи на пандемію.

Важливим інструментом «м'якої сили» емірату є і культурна дипломатія. У рамках стратегії диверсифікації політичним керівництвом Кувейту було започатковано багатомільярдний проект «Кувейтський національний культурний район» (Kuwait National Cultural District, KNCD)⁶, який складається із трьох кластерів: 1. Західного, де розташовані Культурний центр ім. шейха Джабіра аль-Ахмада, (тут знаходиться найбільший оперний театр у регіоні Середнього Сходу, конференц-зала, національна бібліотека, концертна зала та парк) та Палац аль-Салам («Палац миру»); 2. Східного, де розташований Культурний центр ім. шейха Абдулли аль-Салема – сучасного, інтерактивного, високотехнологічного музейного кварталу площею 13 га відкритого у 2018 р. у столичному районі Аль-Шааб [Sheikh Abdullah]. Тут знаходяться Музей природознавства, Музей арабської ісламської науки, Музей науки та техніки, Музей космонавтики, Центр театрального та образотворчого мистецтва [Megson 2018], та 3. Околиця міста, де у парку аль-Шахід, розташований Природничий музей та Музей пам'яті.

Про поступ емірату у використанні

«м'якої сили» свідчать останні аналітичні дослідження. Зокрема, у 2021 р. міжнародна консалтингова компанія із оцінки національних брендів та стратегій *Brand Finance* опублікувала «Глобальний індекс “м'якої сили”» (Global Soft Power Index), у якому було вперше проаналізовано 100 країн та опитано понад 75 тис. респондентів. У документі було також визначено індекс «м'якої сили» Кувейту, який посів у рейтингу 42 місце (з 38,5 балами з 100) [Global soft 2021: 5]. Для порівняння, сусідні монархії Затоки у рейтингу посіли такі позиції: ОАЕ – 17 місце (з 48,4 б.), Королівство Саудівська Аравія – 24 (з 44,2 б.), Катар – 26 (з 42,3 б.), Йорданія – 50 (з 33,7 б.), Оман – 51 (з 33,6 б.), Бахрейн – 65 (з 31,7 б.). Аналізуючи окремі категорії «м'якої сили», відзначено, що упізнаваність Кувейту на міжнародній арені становить 4,2 (з 10 б.), репутація – 5,8, вплив – 3,7, бізнес і торгівля – 3,1, уряд – 2,8, міжнародні зв'язки – 3, культура та традиції – 2,2, медіа та комунікація – 1,9, освіта та наука – 1,9, люди та цінності – 2,2, боротьба з пандемією – 3,7 [Global soft 2021: 115].

Вже у індексі 2022 р. емірат посів 36 позицію відповідно із 39,1 балами, таким чином покращивши свій результат на 3,3 пункти [Global soft 2022: 7]. Відповідно показники «м'якої сили» дещо зросли: упізнаваність держави – 4,7, репутація – 5,9, вплив – 3,9, бізнес і торгівля – 3,8, уряд – 3,1, міжнародні зв'язки – 3,6, культура та традиції – 2,4, медіа та комунікація – 2,6, освіта та наука – 2,5, люди та цінності – 2,7, боротьба з пандемією – 5,0 [Global soft 2022: 120-121]. Як бачимо, більшість показників піднялися в середньому на 5 пунктів (окрім показників – репутація, вплив, уряд, культура та традиції), що свідчить про проведення комунікаційної стратегії на зовнішньому рівні.

Не зважаючи на певні успішні кроки емірату щодо трансформації економіки, варто відзначити, що перешкодами на шляху до реалізації амбітних проектів та гальмування реформ є, насамперед, протекціоністська політика (олігополія) правлячих еліт, часті по-

⁶ На розвиток проекту «Кувейтський національний культурний район» виділено 1 млрд дол. США, що є на сьогодні одним з найбільших інвестиційних вкладень у сектор культури у світі.

літичні сутички між Національними зборами та урядом, недосконала нормативно-правова база щодо залучення прямих іноземних інвестицій, асиметричність трудового законодавства, а відтак державного та приватного ринку праці, відсутність прозорості ведення конкурентного бізнесу, менталітет держави рантє – суспільства залежного від розподілу нафтових доходів [Olver-Ellis 2020: 8-13]. Також, на думку С. Олвер-Елліс, важливою перешкодою на шляху до реформ є відсутність ефективної системи вищої освіти, зокрема щодо здобуття технічних спеціальностей, яка б сприяла збалансованому розвитку ринку праці у державі [Olver-Ellis 2020: 14].

В основі доповненої стратегії реформ і надалі залишатиметься політика «кувейтизації», що має на меті збільшення частки національної робочої сили у приватному секторі економіки [Olver-Ellis 2020: 7]. Експертка відзначила, що «New Kuwait» не може бути реалізована у нинішньому вигляді, та не зможе досягти цілей до 2035 р. Це не означає, що у Кувейту немає стратегії, та очевидно, що уряд дійсно хоче провести соціально-економічні перетворення і досягти відповідних цілей. Однак, теперішній програмі не вистачає всеохоплюючої дорожньої карти і послідовної політики, які дозволять емірату успішно реалізувати амбіційну програму розвитку. Більше того, як вказує авторка, допоки всі зацікавлені сторони не зрозуміють і не будуть докладати зусиль для перетворення соціально-економічного середовища Кувейту, доти вони залишатимуться вразливими для циклів нафтових бумів та спадів [Olver-Ellis 2019].

Окрім того, державі варто посилити роботу у напрямку усвідомлення національної ідентичності як серед громадян так і негромадян, внутрішньої та зовнішньої громадськості, шляхом розбудови мережі музеїв, мистецьких установ, дослідження культурної та історичної спадщини, нових підходів у всебічному вивченні історії держави. Важливе значення матиме і проведення освітньої, наукової, спортивної, культурної дипломатії на всіх стратегічних рівнях. Кувейт відчутно програє лідерам-державам Затоки по багатьох показниках «м'якої сили», хоча на відміну від КСА,

ОАЄ, Катару має більш тривалу історію популяризації національної культури, досягнень у спорті, відкритості суспільства, поміркованої внутрішньої політики, конституційного розвитку тощо.

Зважаючи на ріст цін на нафту-сирець, пов'язаних з російсько-українською війною, цілі стратегії «New Kuwait» – проведення глибокої трансформації економіки не будуть досягнуті та викликають все більший скептицизм. Адже переконати суспільство, добробут якого залежить від розподілу нафтових доходів, стане важче. З іншого боку, правлячі кола емірату мають можливість врахувати всі наслідки коливання цін на енергоносії та виробити практичні стратегії, що трансформують державу.

Висновки.

Зважаючи на зростання кількості зовнішніх та внутрішніх викликів, що стоять перед еміратом, керівництву держави навряд чи вдасться досягти амбітних цілей стратегії «Kuwait Vision 2035 “New Kuwait”» у визначені терміни. Однак, застосування інструментів «м'якої сили», таких як посередництво (катарська, єменська та ліванська кризи, палестинське питання, відносини з Іраном), гуманітарна діяльність, проведення внутрішніх реформ (реформа законодавства, освіти, цифровізація держави), реалізація інфраструктурних мегапроектів дає підстави говорити, що Кувейт повільно просувається до своєї мети. Кувейт намагається не допустити нового конфлікту у регіоні, прикладає зусиль для реалізації своєї миротворчої стратегії та торує свій власний шлях до добробуту.

Беззаперечно, проведення глибоких внутрішніх реформ є запорукою диверсифікації економіки, покращення фінансового, ділового, соціального клімату держави, а відтак сприятиме адаптації Кувейту до складних та змінних умов регіонального та світового порядку та дасть можливість застосувати більш широкий спектр інструментів «м'якої сили» у зовнішній політиці емірату. Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо аналіз культурної, освітньої, спортивної, цифрової дипломатії Кувейту.

Бібліографічні посилання / References

- About. Kuwait Investment Authority*. Retrieved July 21, 2022 from <https://kia.gov.kw/about-kia/>
- Africa-Arab summit urges economic ties and counter-terrorism cooperation. (2013). *Deutsche Welle*. Retrieved July 20, 2022 from <https://www.dw.com/en/africa-arab-summit-urges-economic-ties-and-counter-terrorism-cooperation/a-17242159>
- Al-Bedah, B. (2019) Arab Economic Summit 2009 aspired to uplifting Arabs' living standards. *KUNA*. Retrieved July 20, 2022 from <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2771521&language=en#>
- Alojayan, H. (2015). Kuwait's Economic 'Toolkit': Foreign Aid & the Kuwait Investment Authority. *LSE's Middle East Centre Blog*. Retrieved July 21, 2022 from <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2015/11/13/kuwait-economic-toolkit-foreign-aid-the-kuwait-investment-authority/>
- Al-Sumait, F. (2022). Inequalities: The Persistent Obstacle to Kuwait's Digital Transformation. *LSE Meadley East Centre Blog*. Retrieved July 21, 2022 from <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2022/06/29/inequalities-the-persistent-obstacle-to-kuwait-digital-transformation/>
- Baabood, A. (2022). The Middle East's New Battle Lines. *European Council on Foreign Relations*. Retrieved July 21, 2022 from https://ecfr.eu/special/battle_lines/qatar_regional
- Cafiero, G. (2020). Kuwait's Yemen foreign policy. *MEI*. Retrieved July 21, 2022 from <https://www.mei.edu/publications/kuwait-yemen-foreign-policy>
- Etheridge, J. (2019). Kuwait charts new path in changing region. *Al-Monitor*. Retrieved July 22, 2022 from <https://www.al-monitor.com/originals/2019/07/kuwait-uncertain-path-future.html>
- Freer, C. (2020a). How politics at home shapes Kuwait's foreign policy. *Brookings*. Retrieved July 21, 2022 from <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/11/19/how-politics-at-home-shapes-kuwait-foreign-policy/>
- Freer, C. (2020b). The post-Sabah era in Kuwait. *Brookings*. Retrieved July 13, 2022 from <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/09/30/the-post-sabah-era-in-kuwait/>
- Global Soft Power Index 2021. (2021). The world's most comprehensive research study on perceptions of nation brands, 122.
- Global Soft Power Index 2022. (2022). The world's most comprehensive research study on perceptions of nation brands, 126.
- Investment. Kuwait Investment Authority. Retrieved July 21, 2022 from <https://kia.gov.kw/investments/#1600854759494-f633c959-a1ca>
- Janssen, N. (2004). Kuwait to start work on new port at Bubiyan Island. *Gulf News*. Retrieved July 19, 2022 from <https://gulfnews.com/business/kuwait-to-start-work-on-new-port-at-bubiyan-island-1.340708>
- Kuwait cancels Al-Dabdaba solar plant project due to coronavirus. (2021). *Reuters*. Retrieved July 11, 2022 from <https://www.reuters.com/article/us-kuwait-solar-plant-idUSKCN24E2XQ>
- Kuwait Fund and UNDP join forces to support the most vulnerable people in countries affected by crisis. Joint efforts to focus on humanitarian-development-peace nexus. (2021). Retrieved July 21, 2022 from <https://www.undp.org/news/kuwait-fund-and-undp-join-forces-support-most-vulnerable-people-countries-affected-crisis>
- Kuwait Knowledge Economy Forum (KKEF)*. (2022). Retrieved July 24, 2022 from <https://kmeducationhub.de/national-conference-on-knowledge-economy-nkec/>
- Kuwait launches new plan to transform economy by 2035. (2017). *Arabian Business*. Retrieved July 10, 2022 from <https://www.arabianbusiness.com/politics-economics/kuwait-launches-new-plan-transform-economy-by-2035-661652>
- Kuwait marks invasion anniversary with continued relief aid to Iraqis. (2021). *Kuwait Times*. Retrieved July 21, 2022 from <https://www.kuwaittimes.com/kuwait-marks-invasion-anniversary-with-continued-relief-aid-to-iraqis/>
- Kuwait Quarterly Newsletter. (2021). *Economy & Project update*, 4, 16.
- Kuwait Quarterly Newsletter. (2022). *Economy & Project update*, 8, 15.
- Kuwait Vision 2035 «New Kuwait». Retrieved July 21, 2022 from <https://www.mofa.gov.kw/en/kuwait-state/kuwait-vision-2035/>
- Kuwait voluntary national review*. (2019), 122.
- Kuwait's plan for the future*. (2018). International conference on innovational and economic diversification in

- GCC's National development plan (14 March 2018), Kuwait, 30.
- Kuwait's ruler makes rare visit to Iran to build ties. (2014). *Reuters*. Retrieved July 11, 2022 from <https://www.reuters.com/article/us-iran-kuwait-idUSKBN0EC1LX20140601>
- MacDonald, F. (2021). Kuwait Posts Record \$36 Billion Deficit on Oil Price Drop, Virus. *Bloomberg*. Retrieved September 1, 2022 from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-08-07/kuwait-posts-record-36-billion-deficit-on-oil-price-drop-virus>
- MacDonald, F. (2022). Kuwait Sees \$10 Billion Deficit on Higher Oil, Cuts Spending. *Bloomberg*. Retrieved July 21, 2022 from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-01-24/kuwait-sees-10-3-billion-deficit-on-higher-oil-cuts-spending>
- Megson, K. (2018). First phase of museum district opens in Kuwait. *Leisure Opportunities: Daily leisure jobs, news, training and property*. Retrieved September 1, 2022 from <https://www.leisureopportunities.co.uk/news/First-phase-of-museum-district-opens-in-Kuwait/336280>
- Olver-Ellis, S. (2019). A New Vision for Kuwait. *LSE Middle East Centre Blog*. Retrieved July 9, 2022 from <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2019/01/08/a-new-vision-for-kuwait/> <https://blogs.lse.ac.uk/mec/2019/01/08/a-new-vision-for-kuwait/>
- Olver-Ellis, S. (2020). Building the New Kuwait Vision 2035 and the challenge of diversification. *LSE Middle East Centre Paper Series*, 21.
- Parasiliti A., Hagedorn E., Snell J. (2021). The Takeaway: Kuwait takes lead in Gulf effort to solve Lebanon crisis. *Al-Monitor*. Retrieved September 8, 2022 from <https://www.al-monitor.com/originals/2022/01/takeaway-kuwait-takes-lead-gulf-effort-solve-lebanon-crisis>
- Parasiliti, A. (2021). Gulf unity deal further isolates Iran. *Al-Monitor*. Retrieved September 1, 2022 from <https://www.al-monitor.com/originals/2021/01/gulf-unity-deal-isolate-iran-biden-trump-gcc-rift-qatar.html>
- Parker, T.B. (2020). Why Kuwait Rejects Normalization With Israel. *Fair Observer*. Retrieved September 7, 2022 from https://www.fairobserver.com/region/middle_east_north_africa/tyler-parker-kuwait-news-israel-relations-uae-gulf-arab-news-international-media-news-79163/
- Ramani, S. (2018). Growing Kuwaiti influence in the Gulf. *GSA*. Retrieved September 1, 2022 from <https://gulfstateanalytics.com/growing-kuwaiti-influence-gulf/>
- Shayji Abdullah, Al. (2018). Kuwait's soft power is its biggest asset. *Gulf News*. Retrieved September 5, 2022 from <https://gulfnews.com/opinion/op-eds/kuwait-soft-power-is-its-biggest-asset-1.2180201>
- Sheikh Abdullah Al Salem Cultural Centre*. (2022). Retrieved September 1, 2022 from <https://www.culturalinnovations.com/sheikh-abdullah-al-salem-cultural-centre>
- The future of Kuwait starts with you. National development plan*. (2019), 30.
- Ulrichsen, K.C. (2019). Kuwait's steady hand in Gulf affairs. *Al-Monitor*. Retrieved September 3, 2022 from <https://www.al-monitor.com/originals/2019/03/kuwait-steady-hand-gulf-affairs.html>